

Achter het afzetlint

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Linda Samplonius

Achter het afzetlint

13 professionals over de plaats delict
die een onuitwisbare indruk achterliet

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 6496 9

© 2024 Linda Samplonius

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp DPS

Omslagillustratie © Marco de Swart / ANP

Foto auteur © Dirk-Jan van Dijk

Alle verhalen in *Achter het afzetlint* zijn waargebeurd.

Omwille van de privacy zijn in enkele gevallen
herleidbare details aangepast.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Ben
en al zijn collega's

Inhoud

Voorwoord 9

- 1 **Dochter of diender** 15
brigadier Maaïke Bussink
- 2 **De Bijlmervliegcramp** 31
oud-politiecommissaris Leen Schaap
- 3 **Juiste plaats, verkeerde tijd** 45
oud-ambulancemedewerker Jozef van der Maas
- 4 **Jonge lifters verkracht** 58
oud-teamleider forensische opsporing Bert Corbijn
- 5 **In vuur en vlam** 72
bevelvoerder bij de brandweer Dirk Heijneman
- 6 **De kussenmoord** 84
forensisch arts Mascha Hollmann
- 7 **Nooit opgelost** 99
TGO-teamleider Ton Uiterwijk
- 8 **Het monster van het Mallebos** 113
officier van justitie Katja van der Maas
- 9 **Onschuldig** 136
bloedspoorpatroondeskundige bij het NFI
Martin Roos

10 MHI7 146

oud-teamleider forensische opsporing John Pel

11 Een bekende aansteker 169

forensisch arts Karen van den Hondel

12 De brug 181

uitvaartverzorger Dorus Perquin

13 Sporen wissen 191

schoonmaker plaats delict Wendy Ras

Dankwoord 203

Voorwoord

Op het omslag van het boek staat een foto van het Mallebos in Spijkenisse. De foto is op 11 november 2011 om 17:36 uur gemaakt, in de schemering van de avond. Officier van justitie Katja staat met een compleet zoekteam net achter de bosrand. Hier ergens moet het stoffelijk overschot van een jonge vrouw liggen. Het onderzoek naar haar verdwijning loopt al maanden en talloze keren hebben ze dit bos uitgekamd, zonder resultaat. Ook vandaag hebben ze uren gezocht. Ze staan op het punt om het op te geven. Dan steekt een van de onderzoekers schuin onder een boomtak een ijzeren stok in de dikke bodem. Hier ligt iets!

De foto toont een cruciaal moment: het is de dag van de doorbraak. In de achtergrond, net boven het water, is het roodwitte afzetlint zichtbaar. Op de voorgrond, in de schijnwerper, staat een man in een wit pak. Iedereen herkent de witte pakken van de forensische recherche van foto's of video's in het nieuws. Maar wie zijn deze mensen eigenlijk? Wie zijn de mannen en vrouwen die werken op een plaats delict (pd) en wat doet dit werk met ze?

Als partner van een politieman die verschillende afdelingen binnen het korps heeft doorlopen, weet ik dat je niet meteen kunt slapen als de adrenaline nog door je aderen stroomt nadat je uren op een pd hebt gestaan. Ik ken de situatie als midden in de nacht de pikettelefoon gaat en Ben zijn bed uit stapt om als politieonderhandelaar een gijzeling te beëindigen door een vader die met zijn kinderen in een woning zit, om de volgende ochtend onze eigen kinderen naar school te brengen.

Over zijn heftigste plaats delict hoeft hij niet lang na te denken. Een twaalfjarige jongen had zichzelf opgehangen aan de band van zijn gitaar omdat hij zich geen raad wist met zijn gevoelens. Een andere pd die veel indruk maakte was die waarbij een verwarde man op een bouwsteiger in de Amsterdamse Spuistraat stond terwijl het gebouw achter hem in brand stond. Voor de ogen van alle hulpverleners sprong hij naar beneden. De man verkeerde waarschijnlijk in een psychose. Het is Ben en zijn collega's niet gelukt de man veilig naar beneden te krijgen. Dat doet wat met je.

De professionals op de plaatsen delict zijn gewone mensen: partners, ouders, grootouders misschien wel. Net als jij en ik. Het grote verschil is dat zij tijdens hun werk de gruwelijkste situaties onder ogen krijgen. En hoewel deze vakmensen wisten waar ze aan begonnen, is er altijd één plaats delict die hun bijblijft, die ze tot op de dag van vandaag nog altijd bezighoudt.

Bijvoorbeeld omdat de zaak na jaren nog steeds niet is opgelost, iets wat TGO-teamleider Ton overkwam. Hij is ervan overtuigd dat hij een dodelijke steekpartij heeft opgelost, maar wegens gebrek aan bewijs loopt de dader nog vrij rond. Dat wringt.

Soms kan een plaats delict jaren later nog een geur oproepen, zoals de Bijlmervliegcramp voor oud-politiecommissaris Leen

dat doet. Met hem liep ik door de wijk waar een vrachtvliegtuig meer dan dertig jaar geleden neerstortte. Hij kan de rampplek nog precies voor zich halen. En de geur, die zou hij uit duizenden herkennen.

Maar het zijn niet altijd de grote, landelijke opsporingszaken die de meeste impact maken. Forensisch arts Mascha had bijna een natuurlijke dood afgegeven bij een op het eerste oog alledaagse zaak: een oudere vrouw was in haar bed gestorven. Niet veel later bleek juist dit een moordzaak te zijn. ‘Het riep bij mij de vraag op hoeveel moorden we per jaar missen,’ zegt ze.

Tijdens een moordzaak kan een detail zomaar je ziel raken en je onverwacht aan het wankelen brengen, zoals dat bij forensisch arts Karen gebeurde. ‘De beste manier om dit werk vol te houden, is professioneel afstand houden en de levens van de slachtoffers vooral niet associëren met je privéleven,’ zegt ze. Als je je te veel identificeert met de slachtoffers, dan gaat het mis.

Zo denken de meesten erover, maar soms is afstand houden onmogelijk. Zoals voor Martin, bloedspoorpatroondeskundige bij het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), die uren boven een doodgestoken baby hing terwijl hij zelf een zoontje had verloren. En Maaïke, de brigadier die noodhulpdiensten rijdt, tot er iets verschrikkelijks gebeurde in het huis van haar ouders. Of Bert, een rechercheur die na een gruwelijke verkrachting twee jonge slachtoffers in huis nam omdat er destijds geen enkele opvang voor hen was.

Iedereen heeft zijn eigen, unieke expertise op een plaats delict. Deze specialisten hebben elkaar allemaal nodig: hun rollen lopen in elkaar over. Dat komt in elk van deze verhalen terug. Tussen de regels door ontdek je de reis die het lichaam maakt na een onnatuurlijk overlijden. Het begint bij de hulpverleners die reageren op een melding en vaak als eerste ter plaatse zijn:

de politieagent, de brandweer- of ambulancemedewerker die eerste hulp verleent.

Wanneer brandweerman Dirk de deur van een appartement openbreekt en een lichaam in brand ziet staan, krijgt even later TGO-teamleider Ton deze moordzaak op zijn bureau. Als de hulpverleners een niet-natuurlijk overlijden vaststellen of twijfelen over de oorzaak, komt een forensisch arts van de GGD het lichaam schouwen. Indien nodig schakelt die, in overleg met de officier, op naar forensische opsporing die de sporen vastlegt, de tactische recherche die de verhoren doet en eventueel specialistische teams, zoals het NFI, waar het bewijs naartoe wordt gestuurd en waar de secties worden uitgevoerd.

De opsporingsonderzoeken van de politie gebeuren onder leiding van een officier van justitie, zoals Katja. De officier bepaalt vervolgens of er een onderzoek zal plaatsvinden en of het lichaam in beslag wordt genomen.

Wist je dat het lichaam daarna alleen vervoerd mag worden door een gespecialiseerde uitvaartverzorger? Dit mag niet door de politie of een NFI-medewerker worden gedaan. Ik wist niet goed wat ik van het gesprek met uitvaartverzorger Dorus kon verwachten. Ik had geen idee wat hij en zijn collega's dagelijks deden en wat hun rol op een pd was. Dorus gaf me een rondleiding door het bedrijf en vertelde uitgebreid over zijn baan. Hij is een van de gespecialiseerde uitvaartverzorgers in Nederland die een lichaam van een plaats delict mogen halen. Hij haalt een slachtoffer van het spoor nadat diegene voor de trein is gesprongen. Ook haalt hij het stoffelijk overschot van een matras nadat het weken op bed heeft gelegen omdat niemand het slachtoffer heeft gemist. Hij maakt de overledenen weer toonbaar voor nabestaanden zodat ze waardig afscheid kunnen nemen. Met groot ontzag liep ik een paar uur later het uitvaartcentrum in Groenekan weer uit.

Tot slot sprak ik Wendy. Op een stormachtige dag waarop code oranje was afgekondigd heb ik met haar en haar collega's een plaats delict schoongemaakt. Nadat het sporenonderzoek is afgerond, de schouwarts is vertrokken en de uitvaartverzorger het lichaam heeft meegenomen, blijven de nabestaanden met de chaos achter. Wendy en haar collega's maken de huizen weer spatzuiver. Zij schrobben bijvoorbeeld het paarsgrijze poeder van de forensische opsporing van deurposten en -klinken. Nadat zij zijn geweest, verraaft niets meer welke ellende zich in de woning heeft afgespeeld.

Het waren fijne, openhartige, eerlijke en soms ook emotionele gesprekken. Vaak reed ik in stilte terug naar huis. De mannen en vrouwen die ik heb gesproken maken dagelijks situaties mee die niet normaal zijn, ze krijgen nogal wat op hun netvlies geprojecteerd. Ambulancemedewerker Jozef zag de ambulancebroeders met hun emotionele weerbaarheid worstelen na een viervoudige liquidatie en zette in de jaren negentig de eerste stappen voor een bedrijfsopvangteam en een nazorgtraject.

Steeds vaker hebben bedrijven aandacht voor nazorg. Dat zo'n traject niet altijd afdoende is, weet brandweerman Dirk, met wie ik uren in de kazerne heb doorgebracht. Ook bij hen is een bedrijfsopvangteam, vertelt hij, maar je moet na een heftige brand of een reanimatie wel zelf aangeven dat je hulp nodig hebt. En binnen het team is de sfeer er nog altijd niet naar dat er ruimhartig over emoties wordt gepraat. Dat weet ook forensisch onderzoeker John. Voor hem was er wel hulp beschikbaar, maar als gevolg van wat hij allemaal meemaakte kreeg hij toch PTSS.

We verwachten als maatschappij dat de hulpverleners er altijd staan, maar deze verhalen laten zien dat dit lang niet altijd vanzelfsprekend is. Daarom is het belangrijk een inkijsje te krijgen

in de beroepen waar we in het dagelijks leven hopelijk weinig van meekrijgen, maar die cruciaal zijn om onze maatschappij draaiende te houden.

Linda Samplonius
juni 2024

I

Dochter of diender

Plaats delict: het huis van haar ouders

Wie: Maaike Bussink, brigadier

Niet eerder was het zo heet in augustus. Nog een laatste zomer genoot ik van de ruime tuin en dit fijne huis dat ik dertien jaar met Martijn had gedeeld. Negen maanden eerder hadden we besloten uit elkaar te gaan. Ik was op zoek naar een nieuwe woning, maar er was nog niks beschikbaar in de buurt. Mijn jongste zoon Joes speelde met een vriendje in het zwembad in de tuin. Voor mijn oudste zoon Mick en een vriendinnetje uit zijn klas schonk ik net een glas ranja in toen de keukendeur openvloog. Mijn schoonzusje bleef in de deuropening staan, haar jongste op haar arm. Ze begroette me altijd vrolijk, maar nu keek ze langs me heen.

‘Je moet nu naar je vader,’ zei ze. ‘Er is iets met je moeder gebeurd.’ Ze stond daar maar en ontweek mijn blik.

Ik voelde dat er iets helemaal mis was en keek op mijn telefoon, die op het aanrecht lag. Op het scherm stonden gemiste oproepen van papa en van Dirk-Jan, mijn broer – en haar man. Verbijsterd keek ik haar aan.

‘Ik blijf bij de kinderen,’ zei ze. ‘Ga maar snel.’

Ik pakte mijn fiets en racete naar mijn ouders, ze woonden een paar straten verderop. In de verte klonk de sirene van een politieauto, aan de toeters en bellen kon ik lokaliseren waar de auto ongeveer moest zijn.

Voor het huis van mijn ouders stonden twee politieauto's. Peter, mijn jongere broertje, en zijn vriendin kwamen tegelijkertijd met mij aan. Mijn fiets liet ik op de oprit vallen. Ik wilde naar binnen rennen, maar in de deuropening en in de tuin zag ik vier collega's met hun armen over elkaar staan. Niemand deed wat. Niemand had haast. Ik wist meteen wat dit betekende: mama was dood.

Een oerkreet kwam uit mijn keel, daarna kon ik niets anders dan heel hard gillen. Het duurde even voordat ik terug in de realiteit was en ik liep naar binnen.

'Waar is mijn moeder?' vroeg ik aan een vrouwelijke agent, ze had korte blonde haren en een rustige uitstraling. 'Ik wil naar haar toe.'

'Dat is geen goed idee,' zei ze met een herkenbare Achterhoekse tongval. Ze leek iets ouder dan ik en had mijn buurvrouw kunnen zijn. Het voelde vertrouwd. 'Het is geen fijn gezicht je moeder zo te zien.'

Ik keek haar aan. 'Hoezo niet?' Mijn moeder was achter in de zestig en ik ging ervan uit dat ze een hartstilstand had gekregen.

Mijn vader liep te ijsberen in de woonkamer, duidelijk van slag. 'Ze heeft een brief achtergelaten,' zei hij. Het duurde een minuut, misschien twee, voor ik doorhad wat er aan de hand was.

'Godverdomme. Echt, godverdomme.' Waar ik eerst gilte uit onmacht, schreeuwde ik nu van woede. 'Niet nu, mama, niet nu. Mijn huis, mijn scheiding, mijn veertigste verjaardag volgende week. Alsjeblieft, laat me nu niet in de steek. Mama. Nee!'

Mijn vader gaf me de brief, die een paar kantjes lang was. In haar handschrift las ik meerdere keren het woord 'sorry'. Ze noemde iedereen van ons gezin bij naam en legde uit dat ze geen andere uitweg zag. Dat ze zich eenzaam voelde en toe was aan rust. Rust, rust, rust. Die woorden bleef ze maar herhalen.

Ik wil rust, rust, rust.

Rust in haar hoofd. Niemand kon volgens haar begrijpen dat ze zo druk was in haar hoofd. Dat het gewoon... allemaal niet meer paste. In de kantlijn stonden tijdstippen. Kwart voor negen, kwart over tien. Ze had de tijd genomen dit te schrijven.

Na die lange brief had ik alleen maar meer vragen. Ze had zich blijkbaar veel ongelukkiger gevoeld dan wij ooit hadden begrepen, of ooit konden begrijpen. Ik snapte er niets van en voelde me niet alleen heel erg verdrietig, maar vooral ook enorm in de steek gelaten.

Als brigadier had ik talloze keren op plaatsen delict gestaan. Mijn rang zat tussen die van hoofdagent en inspecteur. Net als elke agent zat ik op de noodhulpauto en reageerde ik op meldingen, deelde bekeuringen uit – of liever waarschuwingen – en arresteerde verdachten. Ook had ik coördinerende taken. Op een plaats delict belde ik de chef van dienst, zette de plaats van het misdrijf af met een lint en legde aan de familie de gang van zaken uit.

Ik werkte in een ander district en kende de collega's die bij mijn ouders in de woonkamer stonden niet. Ja, de wijkagent kende ik van gezicht, maar die jonge aspirant aan de keukentafel? Die agent die me tegenhield? Geen idee. Maar dienders zijn overal hetzelfde. Het protocol is ook overal hetzelfde, dus wist ik dat de eerste agenten die ter plaatse waren nadat mijn vader 112 had gebeld, en die mijn moeder dood hadden aange troffen, meteen naar buiten waren gelopen en de deur achter

zich dicht hadden gedaan. Dit deden ze om zo min mogelijk bewijsmateriaal te vernietigen. De badkamer van mijn ouders was nu een plaats delict.

‘Wie is de chef van dienst?’ vroeg ik aan de agent in de woonkamer. Hij noemde een naam van iemand die ik van gezicht kende. Of hij wist wie ik was, weet ik niet.

‘Hij is onderweg,’ zei de agent.

‘Hoe laat komt forensische opsporing? En de schouwarts?’ Ik wist mezelf geen houding te geven, dus schoot ik in de rol die me zo vertrouwd was: zaken coördineren op een pd. Maar één blik op mijn kleding en ik zag dat ik niet mijn uniform aanhad, maar een dunne omslagjurk met vrolijke, felle kleuren. Ik was hier als Maaïke de dochter, niet als Maaïke de diender. Als agent wist ik precies wat ik moest doen. In de rol van dochter die net haar moeder was verloren had ik geen idee. Na dat besef ging ik maar aan de keukentafel zitten en ik liet de beslissingen over aan de mannen en vrouwen die hun uniform wel droegen.

Een agent vertelde dat er een schouwarts onderweg was. Ik legde mijn vader uit dat die onderzoek ging doen naar de oorzaak van het overlijden. Mijn moeders overlijden was een onnatuurlijke dood, de schouwarts bepaalde of dit kwam door een misdrijf of door haar eigen toedoen. De agent stelde vragen aan mijn vader, die net terug was van een begrafenis van een van de leden van het mannenkoor waar hij voorzitter van was. Toen hij thuiskwam had hij mijn moeder gevonden.

‘Hoe bent u vanmorgen weggegaan? Heeft u iets aan uw vrouw gemerkt?’

Mijn vader schudde ontkennend zijn hoofd. Natuurlijk niet. Als hij iets had gemerkt, was hij niet weggegaan, dacht ik.

‘Was er aanleiding voor zelfdoding?’ vroeg de agent. ‘Zat de deur aan de binnenkant of buitenkant op slot, wie heeft er een sleutel? Kan er iemand anders binnen zijn geweest?’

Op die eerste vraag antwoordde mijn vader met lichte twijfel. Mijn moeder zat de laatste tijd niet lekker in haar vel, maar zelfdoding? Dat had niemand, écht niemand, verwacht. De deur zat op slot, mijn moeder had de sleutel zelf omgedraaid.

Het verhoor ging verder. Ik zat daar maar en staarde uit het raam. Schone was wapperde aan de lijn. Even daarvoor had ik op het kastje in de woonkamer een sleutel zien liggen die mijn vader kwijt was. Ernaast een briefje: ‘Zat in je broekzak.’ Wat dacht mijn moeder toen ze de natte was uit de machine haalde en aan de waslijn hing?

Aan tafel zat de aspirant, een diender in opleiding, één streep op zijn schouders. Hij zei niet veel, maar zijn hele houding gaf mij het gevoel dat het zijn eerste vinding was. Als brigadier was ik gewend studenten te begeleiden. Je doet het goed, dacht ik, door weinig te zeggen en je schouders te laten hangen. Niet veel later ging hij met zijn collega's naar buiten.

Mijn vader, broertje, schoonzus en ik bleven achter aan de tafel. Ik vond het prettig dat niet iedereen bij ons in de woonkamer was. De forensisch rechercheurs waren blijkbaar achterom gelopen, ik had ze niet binnen zien komen. Tussen de keuken en de badkamer, die beneden was, zaten drie deuren, door de ruitjes in die deuren zagen we een flits. Het waren die flitsen en het bijbehorende klikgeluid waardoor ik wist dat ze er waren.

‘Zijn ze nou foto's van mama aan het maken?’ vroeg mijn vader ontsteld.

‘Papa, dat is normaal,’ zei ik. ‘De forensisch rechercheurs verzamelen bewijs om uit te sluiten dat er een misdrijf is gepleegd.’ Gelaten nam mijn vader de informatie aan.

Blijkbaar had iemand contact opgenomen met mijn bureau in Zevenaar. Nadat mijn leidinggevende het nieuws had gehoord, waren mijn collega's Leon en Piet direct in een dienstauto gestapt en naar het huis van mijn ouders gereden. Ik heb

het ze op dat moment niet gezegd, maar het betekende veel voor me dat zij er voor mij waren.

We wachtten veel en lang. Af en toe kwam er iemand met een vraag of om wat te controleren. De agenten ter plaatse stonden op gepaste afstand en zaten onder het afdakje achter het huis. Ik ging naar zolder, er moesten dingen geregeld worden en het was fijn even te ontsnappen aan het circus beneden. Ik belde Martijn en vroeg hem de kinderen op te vangen en hun te vertellen dat oma dood was. Opa en oma gingen ooit een keer dood, dat wisten ze. Gingen we vertellen dat het zelfdoding was? Snapten ze dat al? Ze waren pas vijf en negen. Moesten we deze informatie wel in die kleine koppies stoppen? We besloten te zeggen dat oma was overleden, de rest kwam later wel.

Ik belde ook een broer van mijn moeder. In warrige zinnen vertelde ik hem dat zijn zus er niet meer was. Dat ze er zelf voor had gekozen uit het leven te stappen kreeg ik bijna niet over mijn lippen.

Mijn oudste broer had ik op de fiets hiernaartoe al kort gesproken. Hij zat voor werk in Amsterdam, bijna 150 kilometer verderop. Hij zat achter het stuur toen mijn vader hem belde en was direct omgekeerd en terug naar ons dorp gereden. Ik belde hem weer.

‘Ben je al in de buurt?’ vroeg ik.

‘Nee,’ zei hij. ‘Nog niet. Maar Maaik, vanaf nu staan wij schouder aan schouder, hand in hand. Wat er ook gebeurt, wij zijn er voor elkaar. En wij blijven er voor elkaar.’

Na uren wachten en onderzoek was de conclusie volgens de experts: zelfdoding. Het lichaam van mijn moeder werd vrijgegeven. Mijn broer belde de begrafenisondernemer. Ik hoefde even niks te regelen. Voor het eerst sinds die paar uur dat ik bij mijn ouders in huis was liet ik de regie los en kwam er ruimte voor mijn eigen verdriet. Ik begon onbedaarlijk te huilen.